

Slovenski ritmi

Vladimir
Gajšek

UČIMO SE JEZIKA

Čigave so besede, ki jih izrečeš iz oči v oči, nezavarovane besede kot zali obrazi, besede jamravcev in bačačev, besede, ki potolčejo kot toča, in besede, ki se cedijo kot smola po starem deblu, besede za en dan in pisane besede, besede, ki božajo uho, ter besede, ki režejo ostreje od noža, čeprav niso jeklene, tiste pretehtane in kdaj opletajoče besede, čigave so besede, bolj resne kot smrtna žalost in trše od skale, čigave so besede, ki dihajo in se zavijajo vezano in nevezano, čigave so izpolnjene besede beseda mož in prazne besede v votlem snu besedunov in besedljivk, medtem ko usta usušeno nemijo v brezbarvnem besu, medtem ko tenke ustnice režejo živo besedo kot rezino kruha, čigave so iskre besed, ki prižigajo grmade in knjige in knjižne omare, čigave so odmevne besede v deželi popotnikov, potepuhov in gospodarjev, čigave so neki nekdanje besede zdaj belih nešteti lobanj, že v pepelu, čigave so izgubljene besede, ki se utrinjajo z zvezdami in jutranjo roso, čigave so besede na valovih in v globinah oceanov, besede burje in zatišja, besede, ki ne grejo z jezika, ki so se zagozdile v cvetnem grlu.

Govorice se raztrosijo kot pepel odprtih krematorijev, kot zmešano oglje in kdo govori v soseda, kdo komu na dušo, kdo je bil govorec v imenu vseh, kdo bo spet židani govorčin, postavljena šranga na blagoslovljeni svatbi nedeljskega petja, kdo bo spet govorač na svatbi neučakljivo všteti dni in preteklih sezon, končno umiranja v nagem joku, kdo bo zamišljeni govornik na žalostnem pogrebu, kdo bo govorun na sleparsko skuštranem semnju med podrepnimi muhami in strganimi dohtarji, vse po želji in ponudbi, kakor bi konce grizel in med lizal obenem, če eden resnico govori, drugi pa ne laže, in kdo govori iz srca in brez velikih govoranc, zase in sam sebi slutnjo poslušno in plašno in skozi dolge noči, ko se gorska slemena poveznejo, kdo bo govorancar s pridigo pozdravnih in poslovilnih govorov za vsako priložnost, kdo bo grlel in grkal v telefonski govorilnici, kdo v policijski govorilnici, kdo v samostanski govorilnici . . . , kdo bo govoril po radiu in na televizijskem zaslonu, kdo bo govorilni strojček grlorezec, kdo bo govoril zoper brata, kdo bo govoril očetovsko, kdo kot izgubljeni sin, kdo bo brkljaril ves dan, ne da bi vedel, kam s seboj in domačo govorico,

kdo se bo skašljaj, kdo bo koga ogovoril, kdo koga ogovarjal, kdo bo spregovoril prvi, kdo bo prvi spregovoril, kot bi ga trkala luna, kdo bo koga nagovarjal in se potem izgovarjal, kdo bo koga zagovarjal, kdo bo klavrna krevlja s povzdignjenim in posvetovalnim glasom, kdo bo govoril na pamet in gladko okrog vogala, če govorijo vsi drug čez drugega, če številke govore, da govore številke, številke klobukov.

Jezni jeziki se brusijo, na koncu jezika je beseda, katera beseda...? jezik govori in si prisluhne, ognjeni jeziki srca upepelijo zadnji odmev.

ČLOVEK, ČLOVEK, ČLOVEK

V sebi živim tisoč zgodb in ne izdavam niti besedice, ničesar razodetega ni v tišini, kakor da sanjam skozi pozabo in komaj rojen v preteklost, sam se kratkočasim z jezikom samot in upanj, varen v notranjosti tihega besednega doma, da me ne bi obtoževali, sumničili, zasramovali usmrjeni živi mrlič, da me ne bi popadli mestni psi za visokimi meščanskimi ograjami, ko razpletam nepremične sence v domišljiji, da me ne bi domišljavci pahnili za zaprta vrata tuje hiše, in vse neizrečeno se strne v čisti mir, v otroško zvedava odprta usta, torej naj sem, ko mislim, saj že čutim v sebi smejoče se morje in prvo zarjo, predstavljam si, kako diši čista bela svetloba vsega, kakor valovijo barve v vseh svojih odtenkih in slapovih, zaznavam bridko sonce oboževanja in brezimnega molka, naj se torej pritipam iz sebe in gledam množično reko moških in ženskih rim, pohabljeno združitev prepovedanih zazibkov; naj bom še naprej lačen biti v temi? naj glušim med maziljenjem hudih bratov in sestrà, naj poslušam posušene ustnice, ki še pred smrtjo čebrijajo, da so me poljubile z denarjem? naj med suhimi nasmehi izkašljaj kri srčne pisave, naj zbežim iz tesnobe slinastih stricev medvedov in svetohlinskih botrc lisic, ki so že davno pokončale človeški vinograd, naj zapustim čekane nožev, ki so po veprovsko uničili žitno polje? naj komu ostanem dolžan, naj pojem praznično predsmrtnico Vladarju in ključem mesta in pogoltnem mandragolo kot utrujeni Belfagor, naj nemara ostanem v osami bližnjikov in romarjev dokončnega smotra, v smislu proti brezciljnosti, – o ne neskončni gnus brezkrvnih odmevov, še manj otroška prikazen navzočnosti in manj breztežno prostaštvo, lotrija loterija, kajti ko se čas ustavi, ni nič drugega ko tema, krinka-senca, niti ne rosni dih, dokler navsezadnje obraz ne zaspi v lastnem kriku, v ravnokar izgubljeni duši! in noč bo jasna ko tekoči kristali, vso abecedo ponavljam, v sebi rišem samoglasniški trikotnik, nebo, morje, zemljo – prozodijo naglašanih in nenaglašanih samoglasnikov, podrgnem si brado in med ustnicami zapustim zvočnike, tudi zveneče in nezveneče nezvočnike v soglasju s petjem, od zloga do zloga usodno naprej, in za eno sólo bridko martro in mesečniško sprenevanje drugih?

In stvari rastejo in usihajo v spoprijemu s smrtjo, v lastni samoti bolj kot v blodnjah razuma, kdo drug bi prevetрил muzej živih voščenih lutk, kdo drug bi ostarel in potonil v ničevost ničevosti, ko bi udarjali življenjski ritmi

samó in samó mimo, zgolj logično, kajti malo je izvoljenih in mnogo je izbranih za demokratično pokopališče, in večina se naposled konča v lastni tišini, v zamrlem ritmu – ko odpiram in zapiram vrata in okna glasov, šele spregovorim.

ŠTETJE V PRAZNO

Mize so pozabljeno pospravljene, slavje končano za mejo izpisane govorce, prelitega črnila, krvi, smetane čez torto, staromodna oprema vladnih kabinetov se je spremenila v vesoljsko kabino nekje v praznem vesolju, nekje v breztežnosti, nekje med letom in trenutkom, in kdo naj še mleko kleplje, ko je posnel Mlečno cesto?

Stoli so osamljeni, meddurja visokih palač prazna v medzidju malih, strogih nadzornikov, vseh, ki prižigajo rdečo luč za besedo, o, ki križarijo z zapornišskimi križi in slepimi okni, ki imajo zazidana usta s plombami zaplombiranih vagonov in s šibrami, ki molčijo brez poljuba, da bi drugi kričali na medokenskih policah, ki zalezujejo s podganjim instinktom zgolj hodnike imbecilnosti, ki nadomeščajo, kar nameščajo, o, ki v hipnotičnem transu medijo pozabljene besede otrok, budni pa so pozorni na šepet magnetogramov... in spijo v dnevni morah vsakodnevnih morivcev ali dolgoletne moči.

Zdaj je prazno, zdaj ni nič več, zgolj zima kaže gladne podganje zobe, zajci zdajci oglodajo drevje in se spoznajo na vojaške bobne, žabe se na lešnike spoznajo in bi rade perspektivno strle oreh sveta, skrivnostneži pod krinkami bi radi imeli od osla volne, o živalice, ena sama notranjščina oslepi z materinskim pozdravom iz grobov!

Slavje je pohabljeno končano, mize so zgledno pospravljene, nihče ne piše nikomur več, v miznih predalih ležijo prazni listi, niti alfabet, latinica, glagolica, gotica, cirilica, kaj šele kabala, kaj šele indijske pismenke, sanskrt, arabska in travnata japonska pisava in kitajske pismenke – nič, nič ni ostalo v predalih, vse do smrti zijajo v prazno stotere zaklenjene neonske menze, hladne luči, mali strogi nadzorniki prisluškujejo celó Bogu v cerkvenih ladjah, in kdo bo še kdaj povzdignil kruh in vino za večerjo, nad katero menz, za katero mejo medlih oči, medtem ko bojo letale ptice med pticami?

ROMANCA O ŽENSKI LIRIKI

Na jasi meglic, med jutranjimi vodnjaki in sobami rajajo rojenice ognjičev, sojenice nevzdravnega spanja, kresnice s tlečimi telesi iz vzdihov, iz belih migljivih ognjev, rajajo deklice vile, kadar ugašajo bleda ozvezdja neznanokam – plešejo med vejami grenkega molka in dišijo po suhem pelinu, plešejo mimo pustih domov z lasmi medene detelje, s tenkimi lasmi bréz in vijolično dišečega ožepka, plešejo v samoto kresnic in ugašajoče čarobne noči, plešejo v goloti nekdanjih zvezd. Njihov smeh vztrepetava

srebrikasto kakor bela vrba ob vodi, o vzgib in srce, njihov sladkó omamni glas, ki upijanja celó mrtve oglodane kosti, njihov vzburljivi glas pljuska skrivnostno v deške sanje. Ljubeznive, zapeljive vile se zagrižejo v ustnice in sadove fantov, s strastjo venčkov in sladkim janežem dlakastih čutnic zvonkljajo – in v brezčasju ljubezenske igre vse vzkali in se vse razbohóti razcvetêno, da povsod zadehti vsaka sladka temna reč, temni zubelj. Njihove ustnice, jagode jerebike v poznem poletju, vnemajo kri in ugrize mož, in njihov deviški dih je svilasti skrivnostni rožmarin v poznem poletju, o, tudi oko čarobne deklíce je sosedovo dno! Lahno kot trepet trepetlike je srečanje, sloves je težak posekan hrast. Naskrivaj so pisale v spominske knjige, v albume trav in dreves, na listje repuha in v dnevnik kopriv, kar so iskale v sebi neučakljivo, kar je vsekdar trpka čreslovina v črnih žilah, globoko v spominu, kar je vsekdar trpka, skoraj siva rosnica kje v gluhem gruščevju. Katero mavrico so iskale izza šumečih oblakov, katero zeleno upanje so pile v belem dnevu z odprtega neba? Katero zeleno uvidevnost so pile? Njihove oči so črni ribez v poznem poletju, vlažne oči gozdov. Rojenice ognjičev, sojenice smrtne slutnje, kresnice živega petja!

Med katerim cvetličnim in kuhinjskim tihožitjem otrpnejo, kdaj utihnejo dobre vile, čemu med mrtvo divjačino in nasladnimi glasbili, in kod šušitjo njihovi glasovi, krušno žitno klasje, o, v katerih soncih se same zlatijo kakor čisti lovor, kod molčijo kakor večno živi bršljan? Kadar pletejo mrtvaške vence, rajajo samó bedne usahle prikazni, in njihove dlani vendar obrišejo smrtno sragico, lahko kot perje jutranjih slavcev – z nageljni rdečimi zibko poslikajo in z drobnim brstjem hišo ovenčajo in z ostrim trnjem izvezejo mrtvaški prt, materinsko. In ko bo vse proč na tem svetu, že veke brez trepalnic, o gol glog hipoma, ko bojo odcvetela lica v lobanjo, ko bojo životki zamrli v trenutku bele kože, ko bojo mrtve tožne rože stoterih bridkosti – o, bo vilinsko petje priklicalo svetinje svetlih oči in poljubov! O, jasa meglic, tam med jutranjimi vodnjaki in sobami!

ČISTO MALO JE MOKRO

... otrok se skrije v kot, ves svet se stisne v skrivalnico ali zaklониšče, hej, čigava je tista knjiga, igrice in vprašanja se radoživo odbliskajo v očeh, in skakanje na postelji, prekopicavanje kozolcev, vriski in dudlanje, vse diha, vse diha med listanjem knjige, še kašelj v visokih tonih, radovednost se zazre v knjižni rob, otrok pokašljuje, obriše si nosek, smrkavec najde poglavje o vladarjih, češ, katera vladavina je najboljša, indijski krožnik, daj mi krožnik, daj mi krožnik, na katerem se sveti pav s pahljačo, in to je moje, kakšen kozolec! in zunaj samo lučka v noči in brr mraz, skopneli sneg, ne in ne, jokci otrokci, premikanje foteljev, sam bo zapeljal naslanjač k vratom in jih odprl, in najboljša vlada je tista, ko obvladujemo sebe, tako bi rekel bržkone Johann Wolfgang, ata, ata, ata, ópa, ópa, ópa, ópala, še, še, ne, ne, ne, ne bom, taa, zaprl sem vrata, odprl sem vrata, bom jaz kuža, modri balon pod mizo molči.

Mama je šla v trgovino, doma je mama, mama, mami, treskoma zaloputnjena vrata, in vsakdo se rodi kralj, mesim plastelin, zgnetem psa in mucu, rožo in gobe, zgnetem žogico marogico, zgnetem ptico in uro, zgnetem svet, ene barvice bom vzela, kaj boš risal, z žličko, z žličko izbrskam barvico, namoči, namoči, rdeča je tale, zdaj pa bom zaprl, ne boš ti zaprl, a tole, a tole, ti imej svinčnik, barvice so padle na tla, otrok, takole, takole, postavi jo, zdaj pa bomo barvali, to pa je riba, ropot, jaz sem, ki sem, vržeš papirnati robček na drugi naslanjač, zdaj pa bom jaz čičal, ooo, krasna rožica! še eno, še eno nariši! ne se mazat po prstih! imam lepe prste . . . , kdo pa si barva nohte, kdo si lakira nohte, kaj, ja tako boš imel črne, boš imel črne nohte, kje pa si videl, da bi kdo imel črne nohte! ja fantič moj! kaj delaš? – prstke si barvam! namazal sem si . . . jooj! a zdaj boš pa še zeleno vzela? ne, to je modra!

Čisto črne nohte boš imel! čisto črne! zdaj imam lepe! barvico zapri, prosim, ne riši po stolu! kaj boš narisal? polžka bom narisal! še je, ja, tukaj zdaj riši – ne morem polža, riba bo čisto plava, ja, zdaj si si še roke namazal, zdaj pa bom zaprl, še, še, še, barvice na stolu, zdaj si si podlahti umazal, zdaj si pa greva rôke umit, dobro je, konec je zdaj, greva si rôke umit, takó, zdaj sva to napravila, si milo namažem, ajsa, mrzla je, kam gre voda, zdaj pa niso umazane, sem si obrisal roke, ne bom več barval, vzdigni me, enega, enega, kolo vozim, ležim jaz, gor sem dal noge, glej dva palčka, glej ga, a spet ležiš, ležiš na tleh? ležim, ja ja, ležim jaz, glej to, glej to, plošča se je vrtela, to pa je moje, jaz pa bom to risal, kaj pa je tole? jabolko – jaz to rišem! veš, to jaz narišem, i, e, a, o, u, jaz imam to gobo, a lahko rišem jaz, ata, ata, ata . . . ! glej, riba je, še ena riba, bom jaz narisal.

V OBJEKTIVU

Čim bliže je strah popkovnici, tóliko nevarneje sledí izgúbi krvi, ker je izsanjan sad terjatev, tisočkrat izčrpanost zaradi kamnite domovine, ali pa se spušča noč globlje v živosrebrni vodnjak neba, proti zarjam tam zunaj brezglasno, pred bojem na nož bližinsko, pred letalskim bojem, pred podmorniškim in protioklepnim bojem . . . , pijani čoln, ko so poletne in zimske bluze meglene v odhodih s sidrišča, nastavitveni oddelki in telegrafski oddelki . . . , noč v okopih, samoglasniki, vse tesneje bo pod zemljó, in operativni desant na filmu, kam tone vojskovalno težišče, o rastoča trava in kamenje v ustih, bojni vzkliki bogov, silhuete tankov, hitri pohodi in preboji, repi letal in kač, univerzalni vžigalnik v jami, nekoč in davno ukazi in znak za umik! o, naj se umirijo ranjeni diverzanti minerji, naj bodo eden nobeden na izhोजenih poteh, vzporedno ujeti v snopu luči! o, znaki na oficirskih kapah, kadar pregledujejo nič izročene vojne ujetnike v žičnatih centrih! ena sama domovina posnetka, tekoča igra mnogih pozab in zginulih, vsenaokrog romance brez besed – nič nas ne sme presenetiti! –

Oj, presneti soldati črnih oči in slokih radodarnih ubežnih postav, stari osemnajst let, za vojsko pripravljeni, za trafikantke, za vojsko napravljeni,

tam v prvi prešmentani kasarni, tam za turškim gričem, zbogom, očka, mati, zbogom, bratje in sestré, zbogom, ti dekle! druge pesmi niso že dolgo peli, ko vojaki rojaki marširajo, ko junaki korenjaki pojo na maršrutnem vlaku, koder sonce vzhaja, o, ponoči večno marširajo, o, véliki zvon dolgo poje, raglje le v kratkih rafalih, flavta-hrbtenica vsak hip, o, luna se sveti srebrno z žarki vojaških sabljic, o, trata zelení nad vsemi pokopanimi fanti, kadar umro in počivajo z roso krvi pokropljeni; naj se predstava začne čez ovire, z radijsko zvezo in kot klic pod orožje – človek, ne jezi se! –

In črno beli film noči in dnevov se nemo odvija z večne preslice, šumni hrup časa, previja se v čase dokumentarnega kruha in kamenja, kot da je svet ostrmel v vidni slepoti, o, razkošje razbitih blokad, koprnenje kopenskih radarjev med paradnimi, povrhu pogrebnimi koračnicami; leseno kopito ostrostrelne puške, sezonci v peklú, streljanje v salvah, o, oštevilčena mrtva straža, zlodjevo kopito, sivi scenarij, črna režija, bela glasba, o, obvezani ranjenci, obvezniki samomorivci na filmskem platnu, o, vinotočna revolucija in s snegom zabeljena repa, mraz in burja brije, kruti kruh, kruti kruh! modrost, stene so polne vodjevih slik, sopečih slik pod steklom, v prvem planu še lične sponke, na koncu že brazdna kolona mrličev, ki se pomikajo po svetu, ki se potikajo po svetu, pohodna kolona ginjeno zginulih že davno, čelna kolona lobanj v galantnih slavjih, žanr: akcija, snemamo, klapa! – o, vek, ne jezi se! –

homo – homini; polenta, zemeljski krog, dozimetri za vsakogar, o šibka zmota smrti, vse se sesuje s sikanjem jedrskih laserjev, vse, čim bliže je popkavnica grozi biti, čim bliže, tóliko nevarneje se zgubi na sledi krvi, tóliko bolj se drobi srce iz lecta in norosti, in kdor je utelešen, bo pred bojem izsanjal pozdrav z zastavo ali signalne praporce, iluminacije nacije, na dva kamna zmléto domovino, žrmljasto kamnato domovino, koder se kamenčkajo drobni otroci z lobanjami in teče filmanje v mrenaste posnetke celovečerno in se vrti magnetoskopski trak, o, kamere brnijo bratomorno, pirotehniki in mojstri luči se razdrobijo v svinčeno nebo, gibljive zasede molčijo skrivno pripravljene, nebesa so odprta, ko se obrne, da se zaobrne vse – vse nas mora presuniti! –

CESTNINA ZA VMESNO POT – KLIC ZA MEJO

Slovenska metoda je, da te povabijo k sodelovanju, ne da bi za takšno vabilo sploh vedel, dodatno se zato priglašiš kot zrnce v vetru, da bi zrasel v pesniško drevo, ko se bojiš, da te posekajo že pri korenini in izdelajo iz tvojih pesmi papir, papirnato skrivnost za ideologe in druge izobražence v njihovih javnih nastopih, ko beketajo o vsem drugem, samo o poeziji nikoli, posedajo v žirijah in tuhtajo obrazložitve za podeljevanje nagrad, vključno s tistim globokoumjem, s katerim so sekali drevje v dolgih letih pristaštva, vdinjeno se obešajo nate, da bi ti strli veje, vdinjeno »kritični«, in sam ne spraviš besede iz sebe, ko teče čreda besed po pobočju narodnih zborovanj, ko bezljajo besede skozi sotesko mikrofonom, kot da se cvre

poezija, pečeni jagenjček, kot da bo poezija slovenska narodna jed, koštrun, saj štancajo socialistične antologije, sramota, izveski, pokazatelji, ekshibicionisti praznih obrazov, proti njim tvegaš sam s svojim genijem in na meji političnih paranoj, o slovenska metodā, ampak LA DIVINA COMMEDIA DI DANTE ALIGHIERI, FIRENZE, G. BARBERA EDITORE. – 1916, miniatarka leži kot tvoje lastno življenje vedno na mizi, da o Bibliji ne bi kje govorili kot o knjigovodstvu, da ne bi govorili o Homerju z vsemi poučnimi razlagami. Le začniva, in kaj bi še rad povedal, zasanjani pesnik, še veš za jaz, še veš, slovenska metoda urejuje krste v knjižnici, visokodoneče brezmadežno resnobno in strah zbudajoče, o, slovenska metoda, o, slovenska pot, venljiva na začetku, na začetku februarja, ko iz sklada padajo imena in se na televizijskem zaslonu zvrstijo izbrane osebe, ovenčano oddaljeno, dobro informirani se poznajo med seboj kot lopovi na prvi pogled, in zakaj nisi iz boljše družine, zakaj nisi vsaj partizanska sirota, zakaj nisi v blejajoči čredi, v novem socrealističnem slavju, zakaj si osamljen med tistimi, ki so pisali, a ničesar ustvarili, množica začetnikov z organizirano nepopustljivostjo, zakaj zavrnejo vsako živo pesem, čemu jo vržejo v papirje in smetje, nekam v koš, kot da so edinole negovalke prostorov demokratična javnost in uredništvo, kot da so tajnice upravičeno duhovno sestradane in berejo pesmi, ki hvalijo, vsi, ki hvalijo že vnaprej plemenito nagrajevanje po pesniškem delu, serijska industrija felacije in kunilingusa, o, spodbita, sporazumna, o, slovenska metoda, toaletne tovarišice in tovariši na banketu, ti pa ne veš, ali bi se ubil ali boš preživel to lumpenproletarsko slavno slovensko metodo, razdrobtinčeno v najljubše predalčke slojevitih krdelc, ti pa si prepuščen nenehnemu iskanju in sencam, tolikerkim nenapisanim spevom, ti pa ne veš, ali bo rezina kruha za družino, marš delat, die Arbeit macht frei, Delu čast in oblast! o, slovenska metoda, fini rablji s prijateljskimi nameni, na jubilejih javno, brez sanj in jaza!

IGRAČE LUDISTKE, LUTKE

Ne kliči smrtnega drgeta, če hočeš goreti med drgeti, v ljubezenskem ognju, ne išči na sipinah cvetov, če hočeš pustiti stopinje v molčecem pesku, ne izpij morja, če hočeš zgristi zemljo s svojo notranjo krvjo, ne ziblji v snu strahov, če smeš peti kar najbolj šepetave uspavanke, ne izpoj vsega grla v glas, da ne boš v daljnem jutru sam, brez spomina, da ne boš zgolj tema v počasnem plahnenju brezčasnih dni, prijazno in vedro se nasmehni, kadar te slepijo zatisnjene oči mrtvih, zagrej svoj dom z ognjenim jezikom, ki se mladí v razpotnih svetlobah, pokusi staro vino in kapljicaste ure enodnevnice v enem požirku znova, bodi pod zvezdami tiho ponoči in v glasnih govoricah sonc in upanj, bodi vžgano znamenje srca v prerojevanju mrzlih grobov in svetleč, ne odhajaj, ko prihajaš, kajti česar ni že célo večnost, ni ta hip!

In spoštljivi fičfirič ve, da so redarji zgodovine pomembni žebjarji v kitajski revoluciji, mesni pire v papirnatih škatlicah, v plesu vzhodnih planin in pahljač, v žeparskih borilnih veččinah, v Beli pagodi v Ch'ingcho-

uju, ki je tako zelo podobna Babilonskemu stolpu, ko je Gospod rekel: »Glej, ljudstvo je eno in za vse je ena govorica, in to je zgolj začetek njihovega dela; zdaj pa se jim ničesar ne prepove, kar so sklenili storiti. Dajte, pojdemo dol in zmešajmo jim tamkaj njihovo govorico, da ne bojo umeli drug drugega govoriče...« – »Zato so imenovali ime njegovo Babel, ker je bil tam Gospod zmedel vse zemlje govoričo, in odtod jih je Gospod razkropil po vsej zemlji.« – Ali si znal loviti ribe v gorski reki v Hsu Tao-Mingom? Si vrisal tretje oko, lepотно piko sredi čela, med očmi kot Kuan-Yin? Si se pogovarjal s pesnikom Li Tai Pojem in puščavnikom Yan Shanom? Si videl, kako sokol preganja fazana? Žrtveno? Mar ni dejal tudi Mojster: »Feniks ne pride, iz Rumene reke ni nobenega znamenja: Konec je z menoj!«? Kdo si kot severnica sredi zvezd?

Ah, the beauty-spot iz tafta, in tako beli obrazki puhastih muhastih damic! Muharjenje, blestivke, la mouche passionnée v strastnem očesnem kotičku, napudrane ročice pa zrasle v dvornih posteljah in v Begu iz beneške ječe, svinjska rulada, sadistični markiz z Juliette, in gazele v sadovnjaku in kaj sadi v rožnem vrtu perzijski pesnik, ko bajna usoda pada v nič, ko je ljubezenska popolnost v vsakodnevnem namigu živali in sanj, ko je strast spletena iz luči in ženskih las in muke materinih stegen, ko okamneli Don Juan ponoči ne more zaspati ne v kamasutri ne v dolini ženskega obledja, ko je domišljija brez konca zgolj v živih očeh, in takrat vzleti la mouche assassine ubijavsko nad očesom, koketka pa lizlja, grizlja, seslja z muhico na ustnici, kačo požira fascinirana spogledljivka zaprtih oči, še galantno zaljubljeni štrčne moško mleko v njeno školjko z mesnim nadevom, beljak v divjačinski soparici štrčne sredi lica, oho, razigrano poredkana se smeji z jamicami na ličkah, želatina tudi v igri mušic, in ženske črnikljave muhe, in v vljudnostni vlažni vlogi vklene vase vročičnega vtikača, sama se vzbrstelo vboči in nastavi vzdolžno razpoko, kopicikanje, koder plava po belem toku Belcebus, Gospodar muh, kaj, predrznica si prilepi muho na nos, ovohava samce, ga stakne nazadnje, ki bil ji je kos..., ah, babilonske vlačuge, povrhu za kitajskimi modrimi zastori in na čolnih mesenega pozibavanja, findsièclovska tisoč in ena noč, puding iz hašeja, trajna rokokoja, falični kultu večnih zaobljub in ponarejenih rojstev, popadljivost za en sam vzdih ali prelomljeno besedo, na vse strani razpršeni goreči dnevi in nadomestilo za igro znotraj resničnih znamenj, senc, množičih se bojišč..., muhe na mesu, muhe na muhavih obrazkih, hihitanje, muholovke mesarskih muh, muhe v medeni medenici, muha na Afroditinem jabolku, vse to je od muh..., ampak bodi potrpežljiv, kadar te zadene naključje z drgetom zubljev, bodi dober tostran ognja in onstran senc, bodi zvest celó razbitinam, ponavadi v dvoje, zbriši čredne zakone v začudenem enakonočju ljubezni, domuj v čaru luči in v daljnih nasmehih, izpod na vse strani razprostrte najmočnejše žehteče želje, domuj v pokrajinah, kjer srce ne sprašuje željno čemú in zakaj, domuj v poljubih brez začetka in konca, domuj neugaslo, in kólikokrat te je vznemirila tostran bolečina, kólikokrat obzorje, kólikokrat si rasel ganjen v korakih, zrasel z zemljo v vseh časih in prostorih, nedorasel za žejno smrt, nedorasel za muho na puški?!

BLOK NA VZHODU

Navidezno pohlevna ovčica, mamin angelček, ki ga je tepel očka s pasom in ga kloftal, novi rod, post modernistov za šolska berila, s slikanico skupaj in domačo nalogo, z zamenjavami in grobarskim imenikom, kot rutinski primer v zeleni ječi in zelenem bunkerju marogasti rog zgubljenih pijančkov, ko je dan zaklan in diši predivo kot briljantina, torej v resnici stremuško in z vsemi naglavnimi polizanimi grehi in z ukradenim srebričkom, na kovancu vtisk, podoba Franca Jožefa, jesiharsko v nebo vpijoči rod v poscanih hlačah, polna usta legend, šumi, šumi v njihovih bučah, ko se vračajo po široki cesti prostaštva med kužna znamenja, hudobni plačanci za ponovljeno ceno, prepisali so večer pred zimo v večer pred praznikom, še v somraku ali na kresno noč, basnili so take živalske in so čakali na praznik v areni, od vseh je zvrhano samoljubje še najbolj posurovelo, osorno, le da je moč odločati, tega so jih naučili očiji, tako so jih vzgajale mamice in šola, ta pohlevni rod je v pridaničnem videzu najbolj pridkan, in kaj vse so neki zamolčali, ker niso imeli kaj povedati, in brhka punčka in leder boys, novogoriška mortadela v razdaljah telesa, punčka se hvali, in ni abortirala, ker sodeluje v samozaščiti, in ni Nezakonska mati, plagiator mora pisati palimpseste na prežvekano usnje revščine in sive sirotnosti, socialistično se zavzema za samizdat, ker sam sedi v gosizdatu, in v tem je anonimnost funkcij, punky-funky zgnilega rodu, živih mrličev, objestnih vojščakov z discipliniranimi strahotami in v zasmehu srčnosti, v zasmehu žalosti, v porogu bližnjiku, ki pljuvajo kar naprej abstraktno slino po prešernosti Poezij, ki zaničujejo vse, celó kar je na čelu novorojenčka zapisanega, in edina muka biti bo njihov maček, katar sluzastih pamfletov, kot da so nesmrtni med živimi profesorskimi nagrobniki, vedno plenijo v tropinastem tropu, plenijo izložbe nedolžnosti in se režijo, včasih tudi zresnjeno kot častni kadeti kimajo z glavami in zanikajo vse, zgrbljeni se natakajo, prihajajo v svetle dvorane in jim ploskajo tretji, njihove duše so iz obrekljivih zvočnikov, njihova pisava je goli nič, z zavetniki in polpismenimi mecenji bojo razpršili meglo v domove, strašen je volčje ovčji rod, ki trga muham in metuljem krila in se hvali z junaštvu nedorasle krutosti, prezgodaj odrasel rod uspešnih, ki ni nikoli jokal ne molil, samo kozje molitvice ponavlja sebivšečno. Doma so v ustanovah. Posplošili so ustrezne poglede. Kako trapasto so se trakuljavi razmnožili! Kdo jih je občudoval: pikolovci, kujavi polovičarji! Čemu! Kako so se sploščili, Gleichschaltung, eno sámo plehko površje, povešeno povprečje, gladki kot film, v eterično pijanem domenku z uradno objavo! nizkotni ječarji duha, falzetni farizejčki! koga bojo spet v fari pribili na križ?

LABODJI SPEV

Smrt-aorist. Neponovljivi enkratni čas spodsekanih, ko se je zgodilo kot smrt. Kakor se vzame, srečno umira čreda, koder čredni zvonci zvonijo

v zrak, prazen praznik bogov. Drug za drugim se vrstijo dnevi in zginjajo, kot da jih ni bilo nikoli poprej, in kaj preostane vzvišenega v zenitu, kaj počasi izginjajočega v čarodejnih prostorih pozabe ali vseprešinjajoče zgodovine? Iznanci izganjajo izgnance, ko se sence poskrijejo nekam v samoto, nekam v zarjo, da bi prisluhnil samo mitingu, ščebetavi govorici ptičjih ljubezni, neranljivim sanjam in bolečinam, sproti v spravni in skupni daritvi žita ali v krušnem blagoslovu, čeprav, kot pravijo nočni lovci, ni čas za petje in pesmi, še manj za zbuječnost v megli, za domačo prijetno prijaznost. Nekdanji izgnanci padajo z neba in zmagujejo zaradi minulosti in besa komaj treznih upov, padajo kot v hokeju in boks, padajo z oholih vej, opičjih spotikov, padajo padalci prapodob z zmedenimi obrazi, a tudi lokavih oči, padajo s stoterimi grudami prsti v prsih, z ranljivimi rosnimi cvetovi groze in kot kamen, padajo z rodno zemljo, ki se še drži korenin, padajo izruvani iz skale in iz nesmrtnih življenj, prečudno padajo. Smrt-aorist. Kar se je potem pripetilo, se je vrnilo s kostmi in s pepelom, skozi bližnje glasove, skoz trpinčenje trpinov, skozi hreščanje nebes, ko zapeketljajo kozorogi po visokih pečinah, svobodni.

Preveč vseobsežna je smrt, prepoln nič je v lastni presežnosti, da bi bila hipoma neponovljivo kaj drugega kot aorist. Zato je nič umevno singularen. In je v času namera in posledica, ne da bi se kdo bal, da bo, odkar je prenočeval in vse dokler ne prispe na cilj skozi burjo, da bo, kakor se je dvignilo čezenj samega, nekdanj v razgreti tišini, ko je bil vsaj vzrok dopusten; češ da neodložljiva dolžnost in koprnjenje sočasno, torej nekako zunaj besed, zgolj čutno svetita v vrnitev; kaj bi pač neki bilo drugače, kar se rodi, živi in umre, kot da ravno prehaja ponovno v vrnjeni glas, v svetlobo izgovorjenih imen?! da bo . . . dozorelo upanje v nezrelem obupu? méhis teú katakéisthe? Še sam se jonsko sprašujem, ko mlade sprašujem, kako močna je njihova duša. Žalostno v elegijah, v grštvu, da bo, drugače sicer, kakor je kdo predvideval, da bo, kakor je bilo povzdignjeno nekdanj na razpljusnjeni gladini nedeljskega čolnarjenja, tja proti Stiksu, kjer Haron, če je verjeti, vkrca zdramljene sence in duše pod slepo svetlobo, samotnik. Zato je nič en sam, če je en sam nič, glej, ko so predaleč vsakdanje skrbi in trepetajo samo prezeble ustnice, izgovarjajo lastno razločno tišino, ko so glave sklonjene, telesa upognjena in je koža pretesna obleka za žalovanje. Iznanci so izgnali izgnance, da je v praznoti ostalo upanje, razkol. Smrt-aorist.

NAPOVEDI NOROGLAVCEV

Noroglavci so odstotni v razdaljah, kjer se telo prestraši v lastnem prisluhu in s komaj zbuječno dušo in z udarci zidov, vrat, sanjskih vročic . . . in zaprti v brezpotno usodo na vseh poteh zmeraj samo poimenujejo pokončnost ali pozabljeno drhtenje z drugimi imeni, z utrujenimi hladnimi zvoki, z znaki prividov zaznamovani se razseljujejo v čisto svoj svet,

v hladnih samotah se razcepijo kakor poleno, tik preden ga vržete na ogenj, se razcepijo v dolgo gorenje, v neustavljivo krotkost in smešno spogledljivost. A takšen je splošni videz, stara hvalnica norosti, so stare pripovedi, ki so se razletele v brezdomje in prisiljeno bitje v dedni samoizgubi, saj, povsod za noroglavci stoji nadzornik in strežnik, zakoniti varuh katerekoli zavesti, povsod golta budni grizljaj.

Kdor stopi vmes, pade, preprosto v brezno zleti med dvema ognjema in se robide lovi, za zmeraj vmes, en norec jih sto naredi, ki padajo vmes, skozi preslepitev in čudno tuji dom, za zmeraj bolj otročji od otrok . . . Odsotnost je tu, kaj, tjakaj je odsotnost razvidna, žigi so vžgani vnaprej, žigosanje se nadaljuje, strežniki zaklepajo vrata, nadzorniki se zapirajo v sobe službeno. V novoletno norišnico pridrobencljajo medicinke in prinesejo pomaranče in fige v prozornih, srečno potiskanih polivinilastih vrečkah, prinesejo najboljše želje – in vsakdo dobi hitri poljubček, da bi se človek zjokal! Nekateri bojo kmalu odšli odtod, odpustili jih bojo domov ali kamorkoli v beli, širni svet – šli bojo v čevljih iz papirja, v židanih jopah, s slamniki na noroglavci mesečni glavi, s potrdili, da so, kar so, gotovo bojo odšli nekje po novem letu . . . zmeraj vmesno.

Nepomočni odrasli otroci! za zmeraj zgubljeni sinovi in hčere brez dote! Stolpi iz logičnih plastičnih kock padajo, palače iz peska in betona se rušijo, otroški leseni vlak pelje do naslednje postaje: kdo smo? od kod prihajamo? kam gremo? kateri je danes? kaj bomo? Tu tu, vagončki, pikapolončasta pamet, ko noroglavci plenijo misli noroglavcem, ko prijazni službeni pozdravi zidajo peščene gradove v oblake, ko kličejo norčki napomagaj! odklonjeno srce in stisk roke, palice udarnih policijskih oddeklov, odtujeni objem razgaljeno poželjive množice in grmade iz ožigosanih prsi, o nebo bonbonov in pasje hrane! Vmes hitijo noroglavci, igrajo se vse poklice, opravično nesposobni grizljajo vsak zase rožiče in že dolgo ne bežijo nikamor, v njihovih zgubljenih pogledih žarijo vse krajši dnevi, dogoreli v bledico vsakdanjih lic, o nekaj neznanega se vseli v njihov življenjepis in meglo.

Noroglavci hodijo zmeraj vmes – igrajo se s čajnimi lončki in drobtinami, igrajo se z nezadoščenimi dotiki,

igrajo se gladno glásno zares. Nihče jih je začaral,
 nihče, ki je fotografiran na njihovi osebni izkaznici.
 Daleč od sebe in od nas se slepijo s slepečim mrakom,
 med prividi prstenega kruha in hudourniki molka,
 trmoglavijo z glavo skoz zid, skoz oblačni zid,
 ne da bi našli lastno vseeno podobo tam daleč, tu
 blizu med grožnjami in nadzorom. V njih se zdani
 onstranstvo, ko se spotikajo stopinje v pršeči temi.
 So umivalniki čisti? So vzeli zjutraj tabletko?
 so vrgli tabletko naskrivaj v odtočni kanal, med zvezde?
 So ragljali z ropotuljami, so grizli dude sanj?
 So se prepustili? So dobro spali? Kdo naj jih brani?

Med kapljicami sonc in zvezd se sprehodijo po mestu,
 mestne znamenitosti. Eden z marelo v vsakem vremenu,
 drugi s presenečenim obrazom v vsakdanjosti... in
 zmeraj vmes in skozi tesnobo, komaj skozi, za glavo
 skozi, skozi vznemirjene rešetke in nočne luknje.
 Na prvi pogled jih prepoznate, izdajo se na prvi
 pogled, kako so obsojeni tostran bitja in smešni,
 predirljivo šemasti na pusto enakodnevni gmajni,
 kako zamolklo so njihovi pogledi samó še slepa okna!
 Prepoznate usta vaških bebčkov na prvi pogled,
 prepoznate beraška vrata njihovih prividov in bolečine,
 kamor so se zazibali kakor v prastari mamini uspravanki?
 Za noroglavci usihajo stopinje nadzornikov, zgodovinski
 spomin. Nihče jih ne prižame v svoje naročje, prestrežejo
 jih pametni strežniki, vdane bele ovirnice.
 Se takrat zaroti odsotnost proti dihu in razbežanim stvarim?

ZIMSKA TIŠINA PONOČI

Prvi sneg je zapadel, videl boš prvi sneg, že ponoči si gledal skozi okno
 in si vedel, tam zunaj je sneg, sneg v tihoti, požoltelo listje hrastovja se še
 kar dobro drži, poti bo zamedlo, jutri bo že poledica, tople nogavice in
 rokavice bo treba obleči, zunaj že diši po snegu, hladno diši po snegu kakor
 v polarni noči, vse táko si vedel, in kako se bo iskrilo, če bo sijalo jutri
 sonce, v teh jesenskih dneh se bojo že belili zimski dnevi, si vedel zami-
 šljeno ponoči, zbujen pod mračnim nebom, ko si gledal skozi okno, ko si
 gledal, kako naletava v tihih urah, kako naletava v mrzlo noč, v daljave in
 širjave, kako bo belo mesto in vas, brezglasno dolgo do jutra, v mrazu in
 mraku in megli bo belkasto Usmiljenje, in še bo zamedlo, zamedlo bo
 stopinje brez konca in kraja, si vedel, da ni vrnitve niti v spanju ne v sanjah,
 kaj pa blesket ledenih sveč na ostrejšjih, na oknih, kaj pa ledene rože,
 nedotakljivo razgrnjene kot v filigranu in tajne na zunanji šipi, kaj pa

vsakdanjost pred menoj, si vedel v tišini sobe, medtem ko je zunaj tiho naletavalo in naletavalo, debeli kosmi, tako bajno skozi prostranstva, tako mrzlo in mehko v samoti, da še tistih nekaj šopov trave in grmičja utihne, da še kamni onemijo, da še list brezšumno vztrepeče in se odtrga z veje in pada počasi, počasneje od snežink v brezvetrje, in torej nič več bolesti, nič bolesti v prsih in lahnem skaljenem odmiranju vase, sonce je šlo spat za goro, ptice so šle spat, otroci že spijo kot v obljubljeni deželi, spijo z rokami nad glavo, spijo pri mami, in vedel si očetovsko, tudi tvoj sinko diha v polmraku, na postelji, kjer so obležale igrače, plišasti medvedek in gumi-jasti mikimiško, spi sinko ob mami, ki je v sanjah potegnila odejo čez posteljni rob in leži v nočni srajci kakor trepetavo bitje, vedel si, nisi šepetal v prvi sneg, obstal si ob oknu in zrl ven v brezglasni mrak in v tiho naletavanje, jutri boš kidal prvi sneg pred pragom . . .

Jutri boš oblekel sina in bosta šla v vrtec, fantič bo v škorenjcih tekal po potki, ušel bo med grmičje, kar naj, v drobno pest bo stisnil prvi sneg in bo lizal, le da se mu ne zanohti, ti pa boš govoril nekaj o božji moki, ki se je presejala z rešeta neba, pogovarjala se bosta s siničko na drobni vejici, zima bo prikimala, sinička bo odčebljala svoj ci ci do, ci ci do, svetlooka bo prhnila v zrak med veje, že je ni več, ni več, tako lahnó bo zjutraj, lahnó v prvem snegu, ko še ni vsaka hiša vkovana v led ne drevje pod žledom, kako zlatolas bo smeh kodravčka, kako pravljичno vesoljen, nedolžen vse tako si vedel že v nočni pozni uri, ko si stal ob oknu in gledal žalostno drevje zunaj, ko si pričakoval v sebi nekaj bleščččega kot prvi sneg in kristalni molk tudi v daljnem lastnem otroštvu.

Raztrganine

Slavko
Kvas

<p>HAIKU 1</p> <p>Prihajajoča samota
oreh podzemlja
rože na grobu.</p> | <p>2</p> <p>Navček kliče zvonove
veter ugaša
solza na oknu kameni.</p> |
|--|--|